

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö VN/15767/2021

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto työ- ja elinkeinoministeriölle ehdotuksesta kansalliseksi aineettomien oikeuksien strategiaksi (IPR-strategia)

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt 9.6.2021 päivätyllä lausuntopyynnöllä liikenne- ja viestintäministeriön lausuntoa ehdotuksesta kansalliseksi aineettomien oikeuksien strategiaksi. Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Liikenne- ja viestintäministeriö esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavan (otsikkonumerointi strategialuonnosta vastaavasti).

Yleisesti liikenne- ja viestintäministeriö pitää strategian päivytystä erittäin kannatettavana. Ministeriö pitää tärkeänä, että aineettomien oikeuksien sääntelyn kehittämisessä otetaan huomioon datatalouden toiminta ja sitä koskevat toimet. **Ministeriö kiittää, että strategiassa datatalouden rooli on asianmukaisesti tunnistettu. Ministeriö pitää olennaisena, että datatalouden näkökulma on kiinteästi mukana myös jatkotoimissa.** Vastuutahoiksi strategiassa on ministeriöistä merkitty opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö. On tärkeää, että liikenne- ja viestintäministeriön vastuulla olevat datatalouden kehittämisen toimet otetaan jatkotoimissa huomioon.

2.1 Nykytila

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että aineettomilla oikeuksilla on olennainen yhteys innovaatioihin ja datan hyödyntämiseen. Datan hyödyntämisestä on tullut olennainen osa yritystoimintaa, tutkimusta ja julkishallintoa. Koska dataa luodaan ja kerätään yhä enenevässä määrin useiden toimijoiden verkostoissa, tulisi painopisteen olla kaikkien asianmukaisten tahojen oikeudenmukaisen pääsyn ja uudelleenkäyttöoikeuksien varmistamisessa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on jo jonkin verran kansallista erityissääntelyä datan jakamisesta esimerkiksi liikennesektorilla (laki liikenteen palveluista).

2.2 EU-yhteistyö (ml. komission IP-toimintasuunnitelma)

Euroopan unionin tason lainsäädäntöhankkeet datatalouden edistämiseksi, kuten asetusaluonnos eurooppalaisesta datahallinnasta ja tuleva datasäädös, liittyvät läheisesti ehdotettuun IPR-strategiaan. Esimerkiksi datasäädöksen älykkäät sopimukset voivat systematisoida myös IPR-oikeuksien huomiointia osana datan hyödyntämistä. Liikenne- ja viestintäministeriö yhtyy siihen näkemykseen, että vaikka erilaisen datan

jakaminen käy monilla toimialoilla entistä tärkeämmäksi, IPR-järjestelmän vaikutukset datan jakamiseen edellyttävät vielä selvennystä. Tämä koskee strategiassa kuvatulla tavalla etenkin suhdetta tietokantadirektiiviin, liikesalaisuusdirektiiviin ja koneellisesti tuotettuun dataan ja IoT-dataan.

Tämän lisäksi ministeriö nostaa esille sen tärkeyden, että uuden EU-lainsäädännön tulee olla soveltamisalaltaan ja terminologialtaan selkeää suhteessa olemassa olevaan sääntelyyn. Tässä on havaittavissa puutteita. Valitettavan usein komission asiakirjoissa datapolitiikkatoimien suhde IPR-puoleen on kuitattu yleisluontoisella viittauksella siihen, että IPR-näkökulmat on otettava huomioon. Esimerkiksi Suomi on datahallintosäädöksen neuvotteluissa pitänyt esillä sääntelyn selkeyttä suhteessa IPR-puoleen.

2.3 Kansainvälinen yhteistyö

EU on aiemmin painottanut datan vapaan liikkuvuuden merkitystä niin sisämarkkinoilla kuin globaalisti. Tähän liittyy osaltaan strategiassa mainitut kauppasopimusten aineettomien oikeuksien suojaa koskevat määräykset. Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että EU näyttäisi nykyään painottavan enemmän tiedon suojaamiseen liittyviä näkökohtia kuin vapaita datavirtoja. Esimerkiksi datahallintosäädösten alaisten toimijoiden tulisi varmistaa, että niiden data ei siirry sellaisiin kolmansiin maihin, joiden suojan taso ei vastaa unionissa olevaa tasoa. Tämä viitanee muun muassa IPR-oikeuksiin. Datahallintosäädöstä vastaava, mutta soveltamisalaltaan laajempi, suojalauseke saattaa tulla tulevaan datasäädökseen.

5.1 Toimenpiteet IPR-osaamisen kehittämiseksi

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää kannattavana, että IPR-osaamisen kehittämisen toimenpiteet kattavat myös datan hyödyntämiseen, saatavuuden ja pääsyn lisäämiseen liittyvän tiedon ja osaamisen kehittämisen. Riittävä ja helposti saatavilla oleva metadata tuotetusta datasta on olennaisessa osassa datan hyödynnettävyyden varmistamisessa.

Julkisen sektorin IPR-osaamisen lisäämisessä tulisi ottaa huomioon myös ehdotetusta datahallintosäädöksestä seuraavat käytännöt julkisen sektorin datan uudelleenkäyttöä koskien. Datahallintosäädöksellä tuettaisiin julkisen sektorin hallussa olevien tiettyjen suojattujen dataluokkien uudelleenkäyttöä. Lisäksi asetuksella säädettäisiin kansallisista saatavilla olevien dataresurssien rekisteristä. Osaamisen kehittämisen tavoitteena tulisi olla myös julkisen sektorin datan uudelleenkäyttöä ja dataresursseja koskevan tiedon lisääminen.

5.5 Toimenpiteet tekijänoikeusinfrastruktuurin ja datan hyödyntämisen kehittämiseksi

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä, että tekijänoikeusinfrastruktuuria ja datan hyödyntämistä kehitettäessä kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon laajaan saatavuuteen kohtuullisin, syrjimättömin ja tasapuolisin ehdoin sekä teknologianeutraaliin kehykseen tiedon siirtämiseksi helposti järjestelmästä ja palvelusta toiseen. Lisäksi

tiedon käytön tulee perustua yksilöiden oikeuksien ja yksityisyyden kunnioittamiseen.

Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että datainfrastruktuurin rakentamisessa tulee pyrkiä mahdollistaa datan jakaminen edistämällä yhteen toimivia ja hajautettuja tiedonvaihtoratkaisuja. Lisäksi yritysten ja henkilöiden oikeutta hallinnoida omia datan käyttöoikeuksiaan tulee tukea myös käytännön toteutuksessa.

Laura Vilkkonen
Osastopäällikkö, ylijohtaja

Tuomas Kaivola
Neuvotteleva virkamies

Jakelu

Työ- ja elinkeinoministeriö

Tiedoksi

Teollisuusneuvos Mikko Huuskonen, TEM
Johtava asiantuntija Tanja Müller, TEM
Hallitusneuvos Anna Vuopala, OKM